

טעמי מצוות – חלק ב'

היום נמשיך וננסה להבין את גישתו הכוללת של הרמב"ם לטעמי מצוות, ואף נראה ראשון נוסף שהלך בדרך דומה, שלא נמנע מנתינת טעמים למצוות, אך גם מסתייג מהם בו זמנית.

אי אפשר להכחיש שהרמב"ם אמנם עסק במקצוע זה. אולם הרמב"ם לא עוסק בנימוקים לקיום המצוות אלא בקרובן אל הדעת. גם אצל האדם הפשוט ביותר ישנם לפעמים כמה נימוקים למעשה או דיבור אחד שלו, ובוודאי שאצל הקדוש ברוך הוא יכולים להיות למצווה כמה וכמה נימוקים, וכפי שמלמדים אותנו חז"ל ששבעים פנים לתורה.

על מנת להיווכח שאכן זוהי הגישה של הרמב"ם יש לעיין בדבריו בהלכות מעילה (פרק ח' הלכה ח'):
:

"ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו. ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה, אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו. ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול. בוא וראה כמה החמירה תורה במעילה. ומה אם עצים ואבנים ועפר ואפר כיון שנקרא שם אדון העולם עליהם בדברים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה ואפילו היה שוגג צריך כפרה, קל וחומר למצוה שחקק לנו הקב"ה שלא יבעט האדם בהן מפני שלא ידע טעמן. ולא יחפה דברים אשר לא כן על השם ולא יחשוב בהן מחשבתו כדברי החול. הרי נאמר בתורה "ושמרתם את כל חקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם". אמרו חכמים ליתן שמירה ועשייה לחוקים כמשפטים. והעשייה ידועה והיא שיעשה החוקים. והשמירה שיזהר בהן ולא ידמה שהן פחותין מן המשפטים"

מה שמפתיע ביותר ומוכיח את דברינו, הוא סיום דברי הרמב"ם בהלכה הנ"ל:

"וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן. אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד. שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא. והקדימה תורה ציווי על החוקים. שנאמר ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם"

הקרבנות שאותם הסביר הרמב"ם בעצמו ב"מורה" שלו באריכות גדולה כבאים לעדן את מנהגי העבודה זרה, אותם עצמם כולל הרמב"ם בכלל החוקים! מובן מכאן היחס שהרמב"ם נותן לטעמים שהוא עצמו נימק שאינן אלא - כשמים - נתינת טעם בדבר ולא הדבר עצמו. כמו הטעם באוכל שאינו הדבר המזין אלא רק הנקודה שבה האדם נפגש עם ייחודיות במאכל, כך גם טעמי המצוות הן נקודת מפגש של האדם עם הייחודיות שיש במצווה, אך המצווה עצמה אינה תלויה בטעמים אלה.

ספר נוסף מן הראשונים שמבוסס כולו על דרישת טעמי מצוות הוא ספר החינוך, ספר זה שנכתב לפני כ-750 שנה, מביא לאחר ביאור כל מצוה ודיניה "משורשי המצוה" שהוא טעם פשטי על המצווה, אולם גם מחבר ראשון זה כותב בהקדמתו ביחס לטעמי המצוות שבספרו:

"ואינני חושב וגוזר להגיע אל האמת על כל פנים, כי מי כמוני תולעת ולא איש שלא ראיתי מאורות חכמה כל הימים להרים יד במה שלא השיגו חכמים מחוכמים, אמנם כי לא חסרתי דעת כי הנמלים לא יוכלון שאת משא הגמלים, וקטן שאינו יודע למי מברכין לא ידרוש במעשה מרכבה וסוד חשמלים (מושג הלקוח מתוך מעשה מרכבה)"

ובסיום דבריו אנו מוצאים הסתייגות מדברי חכמים גדולים לפניו, שנתנו טעמים למצוות והוא סובר שנכשלו:

"אלא שרוב חשקי לטבול קצה המטה ביערת דבש המצות חזקני ליכנס ביער שאין לו תחומין עם דעתי שהרבה גדולים נכנסו שם והוציאו פחמין." (או, בעברית מדוברת, אני נותן לכם טעימה על קצה הלשון מטעמי המצוות, כאשר הטעימה משולה לגניעה בכורת קטנה המצויה בתוך יער גדול שהוא נמשל לעומק האמיתי של התורה ומצוותיה, פרפרזה המבוססת על סיפור יונתן בן שאול שטעם מיערת הדבש לאחר שאביו השביע את כל העם שלא לטעום כלום ביום הקרב. וזאת למרות שגדולים שעסקו בזה לפני נכשלו בנתינת הטעמים שלהם)

מחר נתחיל ללמוד את פרק ו' בתפארת ישראל למהר"ל (אותו למדנו בעבר), שמרחיב בעניין טעמי מצוות.